

Research Paper

Investigating the Role of Social Capital on Citizen Participation in the Reconstruction of Dilapidated Urban Fabric (Case study of Gorgan and Gonbad cities)

Hasan Mirhosseini: PhD student in Sociology of Economics and Development, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Abolghasem Heiderabadi: Assistant Professor, Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Seyfollah Farzaneh: Assistant Professor, Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University,

ARTICLE INFO

Received: 2021/10/30
Accepted: 2022/05/25
PP: 319-336

Use your device to scan
and read the article
online

Keywords: Social capital; Citizen Participation; Worn out urban fabric.

Babol, Iran

Abstract

The worn texture has created physical, environmental and social problems in the urban space of Gorgan and Gonbad. Participation in the reconstruction of worn-out tissues is influenced by various factors, of which social capital is the most important prerequisite. The aim of this study was to investigate the role of social capital on citizen participation in the renovation of the worn-out Gorgan-Gonbad texture. Theoretical framework of the research is mainly based on Putnam's theories; Coleman and Bourdieu. Research method; In terms of purpose, it is applied, in terms of nature, it is descriptive of correlation and in terms of methodology, it is a survey. The data collection tool is a researcher-made questionnaire. Cluster sampling and sample size are 382 worn-out tissue residents. Findings show that social capital has a positive effect on residents' participation in renovation projects. Social trust index; Sense of social cooperation; Social cohesion and introverted and extroverted social capital that became cognitive, communicative, and structural components; they had the greatest impact on the participation of residents in the reconstruction of worn-out tissue.

Citation: Mirhosseini, H., Heiderabadi, A., Farzaneh, S. (2024). **Investigating the Role of Social Capital on Citizen Participation in the Reconstruction of Dilapidated Urban Fabric (Case study of Gorgan and Gonbad cities)**, Journal of Research and Urban Planning, Vol 14, No 55, PP:319-336.

DOI: 10.30495/JUPM.2022.25094.4039

DOR:

¹. **Corresponding author:** Abolghasem Heiderabadi, **Tel:** +989112167137 **Email:** ashahin2000@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Old textures in most cities over time and due to new developments have lost their past function and are gradually disappearing and today are considered as the biggest problem and insecurity in cities. One of the tools of planning in the new world is to pay attention to the active and effective participation of people in society in all different dimensions of development. Participation seems to be a complex phenomenon that depends on a large number of social capital variables.

Considering the physical size and large population in Golestan province, it is very important to pay attention to the situation of urban areas for better urban development planning. However, in the country, little effort has been made to study this issue from a sociological perspective in Golestan province and the cities of Gorgan and Gonbad. Based on this, it can be stated that social capital and its dimensions are effective on the level of social participation of urban actors in the reconstruction of worn-out tissue in Gorgan and Gonbad?

Methodology

This paper uses the survey method in a quantitative methodological framework. The statistical population of the research is the scope of generalization of research results and findings, which includes all residents and owners of dilapidated urban fabric and around Gorgan and Gonbad to the number of 21456 thousand people. The unit of analysis is people over the age of 18 who are able to answer questions. The number of men is 11104 and the number of women is 10352. The sample size was estimated to be 382 using the Cochran's formula and an accuracy level of 0.055. Sampling method is a multi-stage cluster random method.

Results and discussion

Findings show that social capital has a positive effect on residents' participation in renovation projects. Social trust index; Sense of social cooperation; Social cohesion and introverted and extroverted social capital that became cognitive, communicative, and structural components; they had the greatest impact on the participation of residents in the reconstruction of worn-out tissue.

Conclusion

The role of social capital in the renovation of dilapidated urban fabric is influenced by the recent perspective of urban development, which attaches great importance to people's participation in the renovation process. Undoubtedly, more attention of the managers of worn-out tissue renovation projects in Gorgan and Gonbad to social capital and strengthening the potential funds and relying on the actual funds of these capitals can give a participatory direction to the renovation program and thus facilitate ; Provide better acceleration and advancement of projects. Institutionalization and support of non-governmental organizations Importance to neighborhood councils, advisory working groups; fulfilling the promise of the officials and fulfilling the promised obligations are other things that are effective in the success of the worn-out tissue renovation program in Gorgan and Gonbad.

فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری

دوره ۱۴، شماره ۵۵، زمستان ۱۴۰۲
شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶
<https://jupm.marvdasht.iau.ir/>

مقاله پژوهشی

بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده شهری (مطالعه موردی شهرهای گرگان و گنبد)

حسن میرحسینی: دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصاد و توسعه، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران
ابوالقاسم حیدرآبادی^۱: استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران
سیف‌الله فرزانة: استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
بافت فرسوده، مشکلات و مسائل کالبدی، زیست‌محیطی و اجتماعی را در فضای شهری شهرهای گرگان و گنبد به وجود آورده است. مشارکت در بازسازی بافت‌های فرسوده تحت تاثیر عوامل مختلفی است که سرمایه اجتماعی مهم‌ترین پیش نیاز آن است. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده گرگان-گنبد انجام شده است. چارچوب نظری تحقیق عمدتاً مبتنی بر نظریات پاتنام، کلمن و بوردیو است. روش انجام پژوهش؛ از نظر هدف، کاربردی، از نظر ماهیت، توصیفی همبستگی و از حیث روش‌شناسی، پیمایشی است ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته است. نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای و حجم نمونه ۳۸۲ نفر از ساکنین بافت فرسوده می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی بر مشارکت ساکنین در پروژه‌های بازسازی تاثیر مثبت داشته است. شاخص اعتماد اجتماعی؛ حس همکاری اجتماعی؛ انسجام اجتماعی و سرمایه اجتماعی درون‌گرا و برون‌گرا که تبدیل به مولفه‌های شناختی و ارتباطی و ساختاری شدند؛ بیشترین تاثیر را بر مشارکت ساکنین در بازسازی بافت فرسوده داشته‌اند.	تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰۴ شماره صفحات: ۳۱۹-۳۳۶ از دستگاه خود برای اسکن خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه‌های کلیدی: سرمایه اجتماعی؛ مشارکت شهروندان؛ بافت فرسوده شهری، گرگان و گنبد.

استناد: میرحسینی، حسن؛ حیدرآبادی، ابوالقاسم؛ فرزانة، سیف‌الله (۱۴۰۲). بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده شهری (مطالعه موردی شهرهای گرگان و گنبد)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۱۴، شماره ۵۵، مروشت: صص ۳۱۹-۳۳۶.

DOI: 10.30495/JUPM.2022.25094.4039

DOR:

مقدمه

امروزه بافت‌های فرسوده، بخش قابل توجهی از پهنه شهرهای کشورمان را تشکیل می‌دهند که به دلیل دارا بودن معضلات خاص، از گستره حیات شهری خارج و به بخش‌های مسأله‌دار شهرها تبدیل شده‌اند. این بافت‌ها علاوه بر مشکلات و مسائل کالبدی، زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، فضاهای شهری را هم دچار تنزل نموده و حضور انسان در فضاهای شهری را با معضل روبه‌رو ساخته‌اند. اتخاذ تصمیمات صحیح و منطقی و انتخاب نوع مناسب و متناسبی از مداخله در اینگونه بافت‌ها که به ارتقاء کیفیت فضاهای شهری در این بافت‌ها منجر می‌شود، برای بازگرداندن هویت و حیات شهری به آنها ضروری است؛ بنابراین بازسازی با هدف نوکردن و رونق بخشیدن به کالبد بافت و عناصر درونی و تقویت و گسترش جنبه‌های مثبت و از بین بردن جنبه‌های منفی حیات در بافت‌های فرسوده است (Rahnema, 2009: 76-77). این بازسازی در کنار ابعاد زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، دارای ابعاد توسعه پایدار شهری هم هست (Ayad Abdul Razzaq & Anwar, 2021: 1).

شهرها به عنوان مترادف‌ترین و بزرگترین سکونتگاه‌های انسانی، دربرگیرنده طیف وسیعی از فعالیت‌های بشری هستند که بعد از دوره انقلاب صنعتی به طور بی‌سابقه‌ای در معرض تغییرات گسترده در محیط فیزیکی و به تبع آن در ساختار اجتماعی قرار گرفته‌اند (Beumer, 2010). بی‌شک هرگونه بهبود در ساختار بافت شهری تنها با نگاه به بافت محلات شهری به عنوان بخش‌هایی توانمند در تحقق به اهداف افزایش کیفیت زندگی ممکن می‌شود و این مهم، زمانی پتانسیل عملی خود را می‌یابد که میزان سرمایه اجتماعی و فرهنگی کنشگران بافت فرسوده شهری افزایش یابد (Mousavi et al, 2021: 371). یکی از مهمترین سیاست‌هایی که می‌توان برای بازسازی بافت‌های فرسوده پیشنهاد داد، توجه به نقش مردم (رویکرد مشارکتی) می‌باشد (Babaei Aghdam et al, 2015: 121). مهم‌ترین مسئله بافت فرسوده را می‌توان عدم پاسخگویی بافت قدیم به نیازهای زندگی معاصر دانست (Shaterian et al, 2022: 126).

بازسازی شهری به عنوان یکی از راهکارهای تدبیری در مواجهه با فرسودگی پهنه بافت‌های فرسوده می‌باشد که در پی نگاه صرفاً کالبدی، نتایج کمابیش مشابه با سایر طرح‌های توسعه شهری را حاصل می‌نماید. بر این اساس سرمایه اجتماعی با شامل شدن ارزش‌هایی چون اعتماد و مشارکت و همبستگی در پهنه سکونت، مفهومی است که در فرآیند نوسازی شهری در دهه‌های اخیر اهمیتی ویژه یافته است (Jahanshahi, 2003: 22; Amiri et al, 2020: 73; Shaterian et al, 2022: 125). به طور کلی به سرمایه اجتماعی به عنوان یک خیرجمعی نگریسته می‌شود؛ زیرا سرمایه اجتماعی به عنوان محصول روابط اجتماعی هم به سود و وجودآورنده است و هم به سود دیگران. به این ترتیب نمی‌توان امتیاز سرمایه اجتماعی را محدود کرد.

بافت‌های فرسوده و قدیمی در اکثر شهرها به مرور زمان و در اثر تحولات جدید، عملکرد گذشته خود را از دست داده و رفته‌رفته رو به اضمحلال گذارده و امروزه به عنوان بزرگ‌ترین معضل و عدم امنیت در شهرها مطرح هستند. یکی از لوازم برنامه‌ریزی در دنیای جدید، توجه به مشارکت فعال و اثربخش افراد جامعه، در تمام ابعاد مختلف توسعه است. به نظر می‌رسد که مشارکت، پدیده پیچیده‌ای است که به تعداد زیادی از متغیرهای سرمایه اجتماعی وابسته می‌باشد (Andelib, 2008: 36).

این بافت‌ها بدلیل فرسودگی و فقدان زیرساخت‌های مناسب شهری و ناتوانی در پاسخگویی به نیازهای ساکنین با گریز جمعیت بومی و جایگزین شدن مهاجرین و اقشار فرودست جامعه شهری مواجه هستند. همچنین رشد شتابان جمعیت شهری در گرگان و گنبد، با گسترش بی‌رویه کالبدی و استقرار نامتعادل جمعیت در مراکز شهری به خصوص در بافت‌های فرسوده همراه بوده است (Navabakhsh, 2013: 26-29).

بر اساس سند مصوب شورای عالی معماری و شهرسازی ایران، ۹۷۲ هکتار بافت فرسوده (۴۸ درصد از ۲۰۲۸ هکتار بافت فرسوده شناسایی شده استان) در شهرهای گرگان و گنبد می‌باشد (Supreme Council of Urban Planning and Architecture of Iran, 2013) که بازسازی آن صرف هزینه‌ای هنگفت را طلب می‌کند. با توجه به این مسأله، تنها با استفاده از منابع مالی دولتی نمی‌توان به بازسازی بافت‌های مذکور امید بست، بلکه مشارکت بخش خصوصی را نیز می‌طلبد. امروزه اهمیت نقش مؤثر مردم و مشارکت آنها در حرکت به سمت توسعه پایدار شهری بر کسی پوشیده نیست، به گونه‌ای که برای رسیدن به الگوی توسعه پایدار، مشارکت مردم راهکار اصلی و محوری به شمار می‌رود. از منظر نظام‌مندی و کارکردی مشارکت را سازوکاری برای توسعه و تعالی نظام اجتماعی دانسته‌اند که توسعه نیافتن ساختارهای لازم برای مشارکت و نهادینه‌سازی آن به سقوط و انقراض نظام اجتماعی می‌انجامد (Salimi, 2013: 23).

در شهرهای گرگان و گنبد به دلیل نبود دیدگاه‌های روشن در خصوص اهداف سیاست‌ها و راهکارهای اجرایی و قانونی در زمینه مداخله و ساماندهی و همچنین یکسویه بودن طرح‌های ارائه شده، روند سریع تضعیف اجتماعی-اقتصادی بافت‌های فرسوده و گسترش حاشیه‌نشینی اتفاق افتاده است. با توجه به گستردگی کالبدی و انبوه جمعیت در شهرهای پرجمعیت استان گلستان مانند گرگان و گنبد، توجه به وضعیت مناطق فرسوده شهر برای برنامه‌ریزی بهتر توسعه شهری اهمیت زیادی دارد. با این وجود در کشور تلاش‌های چندانی برای مطالعه این

موضوع از منظر جامعه‌شناختی در شهرهای گرگان و گنبد، صورت نگرفته است. بر این اساس، می‌توان این گونه بیان کرد که آیا سرمایه اجتماعی و ابعاد آن بر میزان مشارکت اجتماعی کنشگران شهری در بازسازی بافت فرسوده در شهرگرگان و گنبد موثرند؟ و میزان اثرگذاری آن‌ها بر بازسازی این بافت‌ها چقدر است؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

مطالعات و پژوهش‌های داخلی و خارجی متعددی (به عنوان نمونه جهانگیری و همکاران، ۱۳۹۰؛ خواجه شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۲؛ سلطان زاده، ۱۳۸۸؛ سمعی، ۱۳۹۵؛ فیض‌اللهی، ۱۳۹۷؛ موسوی و همکاران، ۱۳۹۱؛ نظم فر و عطار، ۱۳۹۳؛ حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳ به بررسی ابعاد مختلف مشارکت اجتماعی کنشگران شهری در بازسازی بافت فرسوده پرداخته‌اند. (Mousavi et al, 2021) نشان دادند متغیرهای حس تعلق به محله، سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی هنجارهای اجتماعی ارتباط معنی‌دار با گرایش به بازسازی بافت فرسوده شهری دارند. در واقع حس تعلق به مکان، ارتباطات محله‌ای که خود متاثر از نظام هنجاری و اعتماد می‌باشد ترغیب کننده و تسهیل کننده امر بازسازی بافت فرسوده می‌باشد. (Jahangiri et al, 2021) به رتبه‌بندی چندشاخصه راهکارهای تقویت مشارکت عمومی در حفاظت از آثار تاریخی و میراث فرهنگی بر اساس الگوواره توسعه پایدار پرداختند. نتایج نشان داد حفاظت از منابع طبیعی مهمترین شاخص و استفاده از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی مطلوب‌ترین گزینه می‌باشد. فرآیند تصمیم‌گیری به خوبی انجام گرفته است و این رویکرد برای مسائل مدیریتی و حفاظتی دیگر در شاخه‌های مختلف عمران و معماری توصیه می‌گردد. (Ahmadi et al, 2019) در تحقیقی با عنوان تحلیلی بر جایگاه سرمایه‌های اجتماعی در بازآفرینی بافت فرسوده تاریخی محله امامزاده یحیی نشان دادند که شاخص‌های اعتماد و هنجارها و ارزش‌های اجتماعی به عنوان متغیرهای وابسته مشارکت، در بازآفرینی این محله موثر و انسجام اجتماعی بدون تأثیر بوده و سرمایه اجتماعی در محله امامزاده یحیی با شدت تأثیر ۰/۹۳ بر بازآفرینی موثر است. (Mohammadi and Mohammadi, 2017) معتقد است که ساکنان بافت فرسوده شهر زنجان دارای میزان سرمایه اجتماعی بالاتر از حد متوسط، تقریباً در همه مؤلفه‌های آن هستند. همچنین رابطه معناداری میان متغیرهای سرمایه اجتماعی، با نوسازی بافت فرسوده شهری وجود دارد. صالح و همکاران (Saleh et al, 2017) در پژوهشی پیمایشی به دنبال تبیین تأثیر سرمایه اجتماعی با مشارکت مالکان در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری بودند. نتیجه این که هرچه اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، حساسیت نسبت به سرنوشت کشور، میزان تحصیلات و سرمایه اجتماعی افزایش می‌یابد، میزان مشارکت مالکان در نوسازی بافت‌های فرسوده افزایش می‌یابد.

(Saleh et al, 2012) در بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی و مشارکت مالکان در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده مشهد؛ سرمایه اجتماعی را در چهار بعد اعتماد؛ همبستگی اجتماعی؛ مشارکت اجتماعی و حساسیت نسبت به سرنوشت کشور و مشارکت در نوسازی در سه بعد مشارکت در تصمیم‌گیری و مدیریت؛ مشارکت در تأمین منابع مالی و مشارکت در تأمین نیروی انسانی دسته‌بندی گردید. نتایج نشان داد که هرچه اعتماد اجتماعی افزایش یافت مشارکت مالکان در نوسازی بافت فرسوده افزایش می‌یابد. (Acedo et al, 2019) به بررسی فضا و شهر می‌پردازند. رابطه بین احساس مکان، سرمایه اجتماعی و مشارکت مدنی در رشته‌های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است. با این حال، رابطه فضایی آنها کمتر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. این مطالعه به درک بهتر رابطه بین این سه مفهوم (احساس مکان، سرمایه اجتماعی و مشارکت مدنی) کمک می‌کند. یافته‌ها نشان داد احساس مکان با سرمایه اجتماعی ارتباط معناداری دارد و در عین حال مشارکت مدنی در سطح فردی نیز به طور قابل توجهی توضیح می‌دهد. همچنین در فضاهای شهری، مشارکت شهروندان از اهمیت برخوردار است. (Ikdavoo, 2018) در تحقیقی تحت عنوان شبکه گفتگوی اجتماعی و نتیجه آن بر نوسازی بافت فرسوده براساس تئوری سرمایه اجتماعی چنین استدلال می‌کنند که سرمایه اجتماعی و فرهنگی چه به شکل مستقیم چه به شکل غیرمستقیم باعث مشارکت می‌گردد. (Koppenjan and Ensink, 2017) در مقاله‌ای ضمن بررسی تجارب مشارکت عموم در پروژه‌های زیربنایی شهری، به شناسایی شیوه‌های حکمرانی شهری برای کمک به مشارکت عموم در پروژه‌های زیربنایی شهری با هدف افزایش پایداری محیط شهری پرداخته‌اند. همچنین بین اکثر متغیرها (اقتصادی، اعتماد اجتماعی و آگاهی اجتماعی) رابطه معناداری وجود دارد. (Peter et al, 2015) به بررسی فواید ارزش نهادن به نوسازی بافت فرسوده از نظر اجتماعی و فرهنگی می‌پردازند. آنها بیان می‌کنند که اگر چه طرح‌های بسیاری برای نوسازی بافت فرسوده شهری در بخش‌های مختلف شهری اجرا شده است ولی جای تعجب است که چندین تلاش منجر به نتیجه نشده است. یافته‌های این پژوهش در صدد بوده که به ارزش منافع حاصل از سیاست‌های نوسازی بافت فرسوده شهری بپردازد. (Python, 2003) نشان می‌دهد که ارتباط معناداری بین تعلق مکانی، سرمایه اجتماعی و عملکرد مدنی در ارتباط با حفظ و مدیریت منابع طبیعی وجود دارد. از این رو مدیران می‌توانند با توجه به تعلق مکانی و سرمایه اجتماعی بازدیدکنندگان و استفاده‌کنندگان از محیط‌های طبیعی در جهت طراحی برنامه‌های مشارکتی شهروندی بهره ببرند.

در جمع‌بندی پیشینه‌ها باید گفت که محققین در هر تحقیق با پیوند متغیرهایی همچون سرمایه و مشارکت و اعتماد در فرم متغیر مستقل، در پی فهم، تحلیل و تبیین و علت یابی متغیر وابسته تحقیق که بازسازی بافت فرسوده شهری است، بوده‌اند. در تحقیقات، بسیاری از متغیرهای دیگر مثل تعهد اجتماعی یا تعلق مکانی و ریز ابعاد متغیر مشارکت اجتماعی، در تحقیقات لحاظ نشده‌اند و مورد بررسی تحلیلی قرار نگرفته‌اند و یا این که تنها به بررسی تاثیر و نقش بعضی از متغیرها پرداخته‌اند.

نظریه‌ها و رویکردهای مختلفی در تبیین پدیده مشارکت اجتماعی کنشگران شهری در بازسازی بافت فرسوده ارائه شده است. یکی از اولین کسانی که مفهوم سرمایه اجتماعی را در اواخر دهه ۷۰ میلادی و اوایل دهه ۸۰ ابداع و آن را مورد توجه قرار می‌دهد، جامعه‌شناس فرانسوی و معاصر، پیر بوردیو (۱۹۳۰-۲۰۰۲) است. بوردیو که به نوعی در زمره نومارکسیست‌ها قرار دارد، در برابر بیش اقتصادگرایی افراطی، به جز سرمایه اقتصادی، انواع دیگری از سرمایه را مطرح می‌کند و با نگرشی مارکسیستی در ارتباط با مفهوم طبقه، قدرت، مزایای اجتماعی و نابرابری به تحلیل آنها می‌پردازد. گسترش ابعاد فیزیکی شهرها از یک سو و نبود توزیع بهینه و متناسب خدمات در برابر جمعیت حاصله و از سوی دیگر، چندانگی بافت شهرها در وجوه مختلف کالبدی، اجتماعی و اقتصادی، با توزیع نامتوازن در حوزه‌های مختلف موقعیتی را موجب گشته است (Nemati Limaiei, 2010: 87). بافت فرسوده شهری از جمله پهنه‌های تقسیمی فوق می‌باشد که با شاخص‌های ریزدانگی، نفوذناپذیری و ناپایداری و سرانجام مجموعه‌ای از سایر نارسایی‌های کالبدی، عملکردی، حرکتی، زیست محیطی، اجتماعی اقتصادی و مدیریتی مشخص می‌شود (Ministry of Housing & Urban Development, 2006: 71).

نوسازی شهری نگاه صرفاً کالبدی در نتیجه درک فقدان جذابیت کالبدی و مکانی بافت‌های فرسوده می‌باشد (Poor Ahmad & Shamaie, 2010: 125). این در حالی است که مؤلفه‌های فراکالبدی همانند ساختار اجتماعی بافت‌ها، به مفهوم کمیت و کیفیت روابط و مشارکت ساکنان آنها که تا پیش از این در برابر نگاه صرفاً کالبدی طرح‌ها نادیده انگاشته می‌شد، می‌تواند در قالب سرمایه‌های اجتماعی-فرهنگی، ابزار و محرکی برای نوسازی مطلوبتر و مقبول‌تر از نظر ساکنان بافت باشد. دیدگاه‌های نظری و تجارب متاخر مدیریت شهری؛ تحقق‌پذیری برنامه‌های مداخله را در گرو رویکرد برنامه‌ریزی شهری مشارکتی می‌دانند. رکن اصلی پژوهش توسعه شهری نیز مشارکت همه جانبه یگان‌های سازنده جامعه شهری (افراد و گروه‌ها) است. در ادبیات جدید توسعه نیز با توجه به اهمیت نقش مردم در جامعه از مردم به عنوان ثروت واقعی هر جامعه یاد می‌شود (Latifi, 2017: 87).

در نظریه مداخله مواردی مطرح می‌شود که ابتدا تعدادی از آنها برشمرده می‌شود. موارد مطرح شده عبارتند از منظرسازی؛ بی‌زمانی بنا و مجموعه تاریخی؛ کاربست اصول شهرسازی کهن در شهرسازی جدید؛ تداوم شهرسازی؛ تعلق به محیط شهری؛ تعادل و تمایز؛ چندوجهی بودن مرمت شهری؛ مطالعات برنامه ریزی شهری در مرمت؛ نفی گذشته-منطقه بندی؛ آیینی بودن مرمت شهری؛ لزوم معاصرسازی؛ تعادل بخشی به محیط؛ گذشتن از تولید جمعی به تولید قطعه‌ای؛ گذر از سبک‌های محدود به گونه‌های متفاوت؛ انقطاع تاریخی؛ مردم‌گرا بودن مرمت شهری اولویت زمینه به بافت-ایجاد فضای شهری با قابلیت تطابق با تغییرات آینده برای رسیدن به نتیجه قابل کاربرد در عمل. مداخله مردم‌گرایانه، متأثر از نظریه‌های شهرسازی مشارکتی دهه‌های آخر قرن بیستم میلادی است که هدف آن بالا بردن میزان مشارکت مردم در تغییرات سازمان فضایی شهر است. مخاطبان اصلی هر نوع مداخله‌ای را مردم و ساکنان محدوده‌های مورد عمل؛ تشکیل می‌دهند. بنابراین قبل از هرگونه مداخله‌ای؛ باید به نظریه‌های مردم توجه داشت و پس از بررسی آنها؛ مداخله در بافت با همکاری مردم صورت پذیرد. مداخله مردم‌گرایانه؛ نظریه تداوم را در تکامل می‌بیند. به سخن دیگر سر در گذشته و رو به آینده دارد. اینان به درک فضای شهری می‌اندیشند و نه به خلق آن؛ بویژه طرح‌های صلب و ثابت. مداخله مردم‌گرایانه بیش از طراحی به برنامه‌ریزی می‌اندیشد. برنامه‌ریزی که در آن مردم نقش اساسی را در سازماندهی شهرسازی می‌کنند. تحقیقات (Neducin et al, 2021) و همچنین (Ayad Abdul Razzaq & Anwar, 2021) نیز نشان می‌دهد که بازسازی بافت‌ها و فضاهای شهری نیازمند مداخله مردم و مشارکت آنها در این زمینه است.

از نظر بوردیو سرمایه اجتماعی یکی از مهم‌ترین اشکال سرمایه است. از نظر وی سرمایه در سه شکل بنیادی امکان بروز می‌یابد، به شکل سرمایه اقتصادی که قابلیت تبدیل شدن به پول را دارد و ممکن است در شکل حقوق مالکیت نهادینه شود؛ به شکل سرمایه فرهنگی که در شرایط معین، قابلیت تبدیل شدن به سرمایه اقتصادی را دارد و ممکن است در شرایط معین، قابلیت تبدیل شدن به سرمایه اجتماعی ارتباطات ساخته شده است و در شرایط معین، قابلیت تبدیل شدن به سرمایه اقتصادی را دارد و ممکن است به صورت عنوان اشرافی با اصالت خانوادگی نهادینه شود. از نظر بوردیو سرمایه اجتماعی دو مؤلفه دارد، اول، منبعی است که ارتباط با آن از طریق عضویت در گروه و شبکه‌های اجتماعی امکان‌پذیر می‌شود و دوم، حجم سرمایه اجتماعی‌ای که به تملک یک کارگزار انسانی در می‌آید. بر اندازه‌ای از شبکه‌های ارتباطاتی مبتنی است که او می‌تواند بسیج کند (Bourdieu, 2005: 69).

بوردیو اعتقاد دارد که این کیفیت به وسیله کلیت ارتباطات بین کنشگران حاصل می‌شود، نه آن که فی‌نفسه یک کیفیت معمول گروه باشد، عضویت در گروه‌ها و درگیر بودن در شبکه‌های اجتماعی، که در گروه‌ها حاصل می‌شود و روابط اجتماعی حاصل از عضو بودن می‌تواند در

تلاش این بهبود موقعیت اجتماعی کنشگران در حوزه‌های گوناگون و متفاوت به کار برده شود (بورديو، ۱۳۸۴: ۱۳۲). از نظر پاتنام نیز سرمایه اجتماعی به معنای ویژگی‌های سازمان اجتماعی مانند اعتماد هنجارها و شبکه‌ها، می‌تواند کارایی جامعه را با تسهیل کنش‌های هماهنگ بهبود بخشد (Navabakhsh, 2013: 11).

سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از شبکه‌های روابط و پیوندهای اجتماعی مبتنی بر اعتماد بین فردی و بین گروهی است که تعامل افراد با نهادها و گروه‌ها و کنش‌های یاری‌گرایانه آنها را به منظور دستیابی به اهداف فردی و جمعی تسهیل می‌کند (Navabakhsh, 2013: 68). از دیدگاه لوری سرمایه اجتماعی به مجموعه منابعی گفته می‌شود که در ذات روابط خانوادگی و در سازمان اجتماعی وجود دارد و برای رشد اجتماعی افراد سودمند است (Fukuyama, 2005: 116).

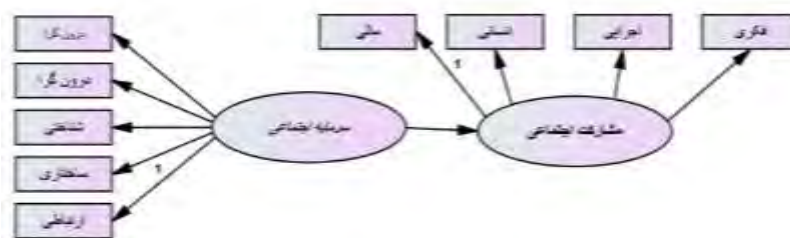
سرمایه اجتماعی علاوه بر این که همدیگر را تقویت می‌کنند، منجر به مشارکت بالاتر افراد یک جامعه نیز می‌شود (Bouse, 2005: 5). اهمیت سرمایه اجتماعی در فرآیند نوسازی شهری از آن جهت محسوس‌تر خواهد بود که مداخله در بافت‌های فرسوده در بیشتر موارد در ظرف مکانی محله انجام شده و لذا سرمایه‌های اجتماعی می‌توانند در درجه اول، با توجه به مفهوم محله و به دلیل مشترکات، علایق و روابط چهره به چهره ساکنان آن، در این مکان نمود بیشتری داشته باشند و در عین حال با شامل شدن ارزش‌هایی چون اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی و یکپارچگی اجتماعی به عنوان ظرفیت‌های درونی و ثروت‌های پنهان در محلات، یک اقدام غیرمتمرکز و از پایین به بالا را نویدبخش باشند (Nemati Limaie, 2010: 54).

سرمایه اجتماعی درون گروهی از پیوندهای اجتماعی نیرومند مبتنی بر روابط خانوادگی، خویشاوندی، جنسیت، قومیت و دین حکایت می‌کند (Chou, 2006: 28). سرمایه اجتماعی برون گروهی مبتنی بر روابط و پیوندهای افراد و گروه‌ها با افراد و گروه‌های غیرهمسان می‌باشد (Putnam, 2005: 59). در هر جامعه، علاوه بر سرمایه‌های مادی (فیزیکی)، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، انسانی و نمادین، با گونه‌ها و مقادیری از سرمایه اجتماعی هم سرو کار داریم که با دیگر انواع سرمایه‌ها رابطه تنگاتنگی دارند. سرمایه اجتماعی در جوامع سنتی بیشتر جنبه درون گروهی توأم با اعتماد اجتماعی محدود و خاص داشته است که امروزه آن را با نام سرمایه اجتماعی سنتی (درون گروهی) می‌شناسند. در این نوع جوامع وجه غالب خاص‌گرایی است. در جوامع مدرن بانوع دیگری از سرمایه اجتماعی سر و کار داریم که بیشتر جنبه بین گروهی توأم با اعتماد اجتماعی تعمیم‌یافته و عام دارد که از آن با عنوان سرمایه اجتماعی جدید نام می‌برند که در جوامع مدرن با وجه غالب عام‌گرایی شکل می‌گیرد (Abdollahi, and Mousavi, 2007: 201).

جامعه‌شناسان زیادی در مورد عوامل مؤثر بر مشارکت افراد در جامعه بحث کرده‌اند که در این بین نظریات پاتنام، بورديو و کلمن با موضوع بحث این پژوهش ارتباط بیشتری دارد. پاتنام مشارکت افراد در اجتماعشان را ناشی از سرمایه اجتماعی آنان که از سه بخش شبکه روابط اجتماعی، همیاری و اعتماد تشکیل شده است، می‌داند (Tavassoli, Mousavi, 2005: 15). کلمن نیز معتقد است سرمایه اجتماعی منجر به تسهیل روابط اجتماعی می‌شود و دستیابی به اهداف را آسان‌تر کرده و مشارکت اجتماعی افراد را در ساخت اجتماعی میسر می‌کند (Khoshfar, 2013: 36). بورديو نیز مانند کلمن و پاتنام سرمایه اجتماعی را بر مشارکت مؤثر می‌داند. از نظر وی این سرمایه‌ها می‌توانند مشارکت را تحت تأثیر قرار دهد.

بدین ترتیب، در این مقاله، متغیرهای قابل سنجش بکارگرفته شده برای بررسی و مشخص کردن میزان مشارکت اجتماعی در بازسازی بافت فرسوده از نظریات جامعه‌شناسانی همچون بورديو و پاتنام و کلمن استفاده شده است که شرحی مختصر از دیدگاه و تعاریف و نظریات آنان در بالا ذکر گردید. با توجه به نظریات ارائه شده، انتظار می‌رود که بین ابعاد سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده شهری رابطه مستقیم و معنی‌داری داشته باشد. بر این اساس فرضیه‌های زیر ارائه گردید:

۱. به نظر می‌رسد بین سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده شهری رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد.
۲. به نظر می‌رسد بین بعد ساختاری سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده رابطه وجود دارد.
۳. به نظر می‌رسد بین بعد شناختی سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده رابطه وجود دارد.
۴. به نظر می‌رسد بین بعد ارتباطی سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده رابطه وجود دارد.
۵. به نظر می‌رسد بین بعد درون‌گرایی سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده رابطه وجود دارد.
۶. به نظر می‌رسد بین بعد برون‌گرایی سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده رابطه وجود دارد.

شکل ۱- مدل نظری تحقیق (منبع: نگارندگان)

مواد و روش تحقیق

این پژوهش، از نظر هدف، کاربردی، از نظر ماهیت، توصیفی همبستگی و از حیث روش‌شناسی، پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش، حوزه تعمیم نتایج و یافته‌های پژوهش است که شامل کلیه ساکنان و مالکان بافت فرسوده شهری گرگان و گنبد به تعداد ۲۱۴۵۶ هزار نفر می‌باشد. واحد تحلیل، افراد سنین بیشتر از ۱۸ سال هستند که توانایی پاسخگویی به سؤالات را دارند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۳۸۲ نفر برآورد شده است.

$$n = \frac{Nt^2pq}{(N-1)d^2 + t^2pq}$$

در این فرمول با توجه به مقدار سطح اطمینان ۹۵ درصد، مقدار جدول نرمال استاندارد ۱/۹۶ می‌باشد. همچنین d مقدار دقت است که ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. مقدار p یعنی احتمال مشارکت در بافت برابر با ۰/۵ و مقدار q یعنی احتمال عدم مشارکت در بافت فرسوده برابر با ۰/۵ است.

$$n = \frac{21456 \times (1/96)^2 \times (0.5) \times (0.5)}{(21456-1) \times (0.05)^2 + (1/96)^2 \times (0.5) \times (0.5)} = 382$$

شیوه و روش نمونه‌گیری، روش تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. روش انتخاب نمونه در این پژوهش به صورت منطقه‌ای یا بلوکی است، به دلیل پراکندگی بالای پاسخگویان، با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای نمونه مورد نظر انتخاب شد، به این صورت که از هر شهر، چند منطقه دارای بافت فرسوده و در نهایت از هر محله نیز کوچه‌هایی به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس در هر محله شهری با توجه به حجم جمعیت محله و تناسب آن با حجم نمونه (طبق جدول شماره ۳)، افرادی جهت پاسخگویی انتخاب شدند. در این پژوهش اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه گردآوری می‌شود. از آنجایی که برای بررسی جنبه‌های اجتماعی پرسش‌نامه خود ساخته هیچ‌گونه مقیاس استاندارد و اختصاصی جهت سنجش در دسترس نبوده است، ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بوده و سوالات براساس طیف لیکرت از گویه‌های پنج مقوله‌ای تنظیم شده است.

جدول ۱- پایایی متغیرهای مشارکت در بازسازی بافت فرسوده و سرمایه اجتماعی

متغیرها	تعداد گویه‌ها	ضریب کرونباخ
سرمایه اجتماعی	۲۶	۰/۸۳۰
سرمایه اجتماعی ساختاری	۵	۰/۸۳۶
سرمایه اجتماعی شناختی	۸	۰/۷۲۳
سرمایه اجتماعی ارتباطی	۵	۰/۸۴۵
سرمایه اجتماعی درون‌گرا	۴	۰/۸۱۷
سرمایه اجتماعی برون‌گرا	۴	۰/۸۶۳
مشارکت در بافت فرسوده	۱۱	۰/۸۵۵
مشارکت فکری	۴	۰/۸۷۱
مشارکت اجرایی	۲	۰/۸۵۳
مشارکت مالی	۲	۰/۷۸۶
مشارکت نیروی انسانی	۲۰	۰/۷۵۶

منبع: نگارندگان

برای تعیین اعتبار، از اعتبار صوری استفاده شد. برای پایایی نیز منظور این است که ببینیم آیا ابزار سنجش دارای ویژگی تکرارپذیری هست، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. پایایی، ملاکی برای همسانی یک مجموعه از بخش‌ها یا ابزارهای سنجش است که در خصوص آزمون یک چیز مشابه به کار می‌روند. برای احراز پایایی سوالات پرسشنامه، از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج نشان داده دو متغیر سرمایه اجتماعی (۰/۸۳۰) و مشارکت در بافت فرسوده شهری (۰/۸۵۵) و همه ابعاد آن‌ها از پایایی لازم برخوردار هستند.

جدول ۲- شاخص و گویه‌های مرتبط با سرمایه اجتماعی و مشارکت در بازسازی بافت فرسوده شهری

متغیرها	شاخص‌ها و مولفه‌ها	گویه‌ها
سرمایه اجتماعی	ساختاری	رعایت سلسله مراتب شغلی در شبکه، استفاده از ساختار ارتباطی تسهیل‌کننده. استفاده از اطلاعات ارزشمند همکاران، احساس امنیت، همکاری (Hasanzadeh and Sadeghi, 2015; Hataminejad et al, 2014).
	شناختی	اطلاع از آینده، شناخت براساس حکایات و داستان‌های مشترک، نزدیکی افکار و دیدگاه، بینش مشترک (shbaki, 2006&Nahapiet and Ghoshal, 1998; Ghelichli Me).
	ارتباطی	روابط شخصی گرم، ارتباطات کاری خوب و زیاد در کار، علائم و ابزارهای ارتباطی مشترک، روابط متقابل، روابط مبتنی بر صداقت (Nahapiet and Ghoshal, 1998; Hataminejad et al, 2014; Hasanzadeh and Sadeghi, 2015).
	درون‌گرا	پیوند اجتماعی با اعضا خانواده و آشنایان، حل مشکلات اعضا خانواده، داشتن تعامل بین اعضا خانواده و آشنایان (Chou, 2006; Putnam, 2005).
	برون‌گرا	تشکیل گروه‌های مختلف، عضو گروه‌های ناهمسان بودن. پیوند با گروه‌های مختلف برای حل مشکلات (Abdollahi, M and Mousavi, 2007; Putnam, 2000).
مشارکت در بازسازی بافت فرسوده شهری	مشارکت فکری	کمک به ترسیم چشم‌انداز آینده طرح نوسازی محله، ارائه مشاوره به مدیریت طرح نوسازی منطقه، آمادگی برای تشکیل کارگروه نوسازی منطقه، شرکت در جلسات تصمیم‌گیری سازمان مجری طرح نوسازی، عدم مشارکت فکری
	مشارکت اجرایی	نوسازی ملک خود به صورت فردی، نوسازی ملک خود با همسایگان به صورت مشارکتی، همکاری با مجریان طرح، نوسازی در اجرای پروژه‌ها، آمادگی برای مجری شدن برخی پروژه‌های نوسازی
	مشارکت مالی	نوسازی ملک با هزینه شخصی متناسب با طرح کلی، شراکت در پروژه نوسازی معادل ارزش ریالی ملک، خرید سهام پروژه، انجام سرمایه‌گذاری مشترک، عدم مشارکت و فروش ملک.
	مشارکت نیروی انسانی	تسهیل‌گری طرح نوسازی محله، مدیریت هماهنگی طرح نوسازی محله، همکاری تخصصی در اجرای طرح، عضویت در هیات نظارت بر اجرای طرح، نگذاشتن وقت و توان برای مشارکت در طرح نوسازی منطقه

منبع: نگارندگان

در این جا به نحوه سنجش دو متغیر اصلی و ابعاد آن پرداخته شد. ناهاپیت و گوشال سرمایه اجتماعی را به سه بعد ساختاری، شناختی و ارتباطی تقسیم کرده‌اند. تقسیم‌بندی‌های مختلفی در مورد سرمایه اجتماعی انجام گرفته است که یکی از آنها تقسیم آن به نوع درون‌گروهی و برون‌گروهی است که در این تحقیق به ابعاد پرسشنامه ناهاپیت و گوشال، برای سنجش بهتر، اضافه شد.

بحث و یافته‌های تحقیق

یافته‌ها نشان داد که از ۳۸۲ نفر کل پاسخگویان، حدود ۲۰/۶ درصد محل زندگیشان در فزاق محله گرگان می‌باشد، ۱۸/۸ درصد در کوی سجادیه گرگان و (۱۳/۱ درصد) در کوی طالقانی گرگان و ۱۹/۷ درصد در چای بویین گنبد و ۱۵ درصد) در پل گدم‌آباد گنبد و (۱۲/۷ درصد) در محله زابل‌آباد گنبد زندگی می‌کنند. حدود ۵۲/۵ درصد در شهر گرگان و ۴۷/۵ درصد در شهر گنبد زندگی می‌کنند.

جدول ۳- توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان برحسب محل سکونت

محل سکونت	جمعیت کل	حجم نمونه	درصد
فزاق محله گرگان	۴۴۲۳	۷۹	۲۰/۶
کوی سجادیه گرگان	۴۰۲۹	۷۲	۱۸/۸
کوی طالقانی گرگان	۲۸۲۲	۵۰	۱۳/۱
چای بویین گنبد	۴۲۳۹	۷۵	۱۹/۷

محل سکونت	جمعیت کل	حجم نمونه	درصد
پل گدم اباد گنبد	۳۲۲۳	۵۸	۱۵
زابل اباد گنبد	۳۷۲۰	۴۸	۱۲/۷
جمع کل	۲۱۴۵۶	۳۸۲	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

پاسخگویان مهم‌ترین مشکلات را در بازسازی بافت فرسوده محله خود به ترتیب اعتماد کم مردم نسبت به دستگاه‌های ذیربط و مجریان، نداشتن توان مردم در بازسازی، نبود اطلاعات کافی و شفاف و ترس از طولانی شدن ساخت و ساز، نبود اطلاعات کافی در مورد مشارکت و نبود مکانی برای زندگی در زمان ساخت و ساز می‌دانند.

جدول ۴- توزیع فراوانی برحسب سرمایه اجتماعی و مشارکت در بازسازی بافت فرسوده

میزان	سرمایه اجتماعی		مشارکت در بازسازی بافت فرسوده	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
خیلی زیاد	۱۲۵	۳۲/۷	۱۱۹	۳۱/۲
زیاد	۹۶	۲۵/۱	۱۰۸	۲۸/۳
کم	۴۶	۱۲	۸۷	۲۲/۸
خیلی کم	۷۵	۱۹/۶	۱۲	۳/۱
اصلا	۴۰	۱۰/۵	۵۶	۱۴/۷
جمع کل	۳۸۲	۱۰۰	۳۸۲	۱۰۰
میانگین	۳/۳۲		۳/۰۲	

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

بیشترین میزان پاسخگویی به بعد سرمایه اجتماعی (خرده ابعاد ساختاری، ارتباطی، شناختی، درونگرا، برونگرا) پاسخگویان (۲۵/۱ درصد) در حد زیاد می‌باشد و (۳۲/۷ درصد) پاسخگویان میزان سرمایه اجتماعی خود را در حد خیلی زیاد ابراز کرده‌اند. یعنی اکثر پاسخگویان عضویت در شبکه‌ها و گروه‌های رسمی و همکاری با آن‌ها را دارند و به خویشاوندان و هم محله‌ای‌ها و شبکه روابط اجتماعی خود اعتماد دارند و در این روابط اجتماعی، پایبند به اصول اعتقادی و ارزشی هستند. همچنین بیشترین میزان پاسخگویی متغیر مشارکت در بازسازی بافت فرسوده پاسخگویان (۲۸/۳ درصد) در حد زیاد می‌باشد و (۳۱/۲ درصد) پاسخگویان میزان مشارکت در بازسازی بافت فرسوده خود را در حد خیلی زیاد ابراز کرده‌اند. حدود ۲۲/۸ درصد در حد متوسط، ۳/۱ درصد در حد کم و ۱۴/۷ درصد در حد خیلی کم یا اصلا در بازسازی بافت فرسوده مشارکت دارند.

جدول ۵- میانگین و انحراف معیار شاخص‌های پژوهش

شاخص‌های اصلی	میانگین	انحراف معیار	شاخص‌های اصلی	میانگین	انحراف معیار
تعهد اجتماعی	۳/۴۶	۰/۵۱	سرمایه اجتماعی	۳/۳۲	۰/۵۷
اعتماد اجتماعی	۳/۵۵	۱	ارتباطی	۳/۰۱	۰/۵۹
مشارکت در اجرا	۳/۰۵	۰/۵۲	ساختاری	۳/۳۹	۰/۷۲
مشارکت نیروی انسانی	۲/۹۳	۰/۷۱	شناختی	۳/۷۰	۰/۶۶
مشارکت مالی	۳/۰۵	۰/۷۴	درون گرا	۳/۴۶	۰/۹۹
مشارکت اجتماعی	۳/۵۰	۰/۵۳	برون گرا	۳/۶۹	۰/۷۰

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

جدول فوق نشان دهنده میانگین و انحراف معیار شاخص‌های پژوهش می‌باشد. این جدول نشان می‌دهد که میانگین شاخص تعهد اجتماعی (۳/۴۶) اعتماد اجتماعی (۳/۵۵) مشارکت در اجرا (۳/۰۵) مشارکت نیروی انسانی (۲/۹۳) مشارکت مالی (۳/۰۵) مشارکت اجتماعی (۳/۵۰) سرمایه اجتماعی (۳/۳۲) سرمایه اجتماعی ارتباطی (۳/۰۱) سرمایه اجتماعی ساختاری (۳/۳۹) سرمایه اجتماعی شناختی (۳/۷۰) سرمایه اجتماعی درون گرا (۳/۴۶) سرمایه اجتماعی برون گرا (۳/۶۹) است. که نشان دهنده این است که نمره میانگین بدست آمده بیشتر از حد متوسط است.

جدول ۶- میانگین سرمایه اجتماعی و مشارکت در بازسازی بافت فرسوده به تفکیک محلات مورد مطالعه

متغیر	محلها	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	سطح معناداری
سرمایه اجتماعی	قزاق محله	۳/۴۲	۰/۳۷	۳۹/۱۴۲	۰/۰۰۰
	کوی طالقانی	۲/۷۸	۰/۳۹		
	کوی سجاده	۳/۶۱	۰/۳۵		
	زابل اباد	۳/۳۵	۰/۳۷		
	چای بوبین	۳/۶۴	۰/۵۱		
	پل گدم اباد	۳/۱۹	۰/۴۰		
	کل	۳/۳۴	۰/۵۱		
مشارکت در بافت	قزاق محله	۳/۰۶	۰/۴۴	۹/۲۵۳	۰/۰۰۰
	کوی طالقانی	۲/۷۴	۰/۶۰		
	کوی سجاده	۳/۱۹	۰/۵۱		
	زابل اباد	۳/۱۶	۰/۵۱		
	چای بوبین	۲/۸۴	۰/۵۵		
	پل گدم اباد	۳/۰۹	۰/۴۰		
	کل	۳/۰۲	۰/۵۳		

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

نتایج تحقیق جدول فوق نشان داد که شش محله اصلی دو شهر مورد مطالعه (گرگان و گنبد) از نظر میانگین سرمایه اجتماعی و همچنین میانگین مشارکت در بازسازی بافت فرسوده شهری با هم اختلاف معناداری دارند.

جدول ۷- میزان رابطه و شدت همبستگی متغیرهای مستقل با مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده

متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون (R)	سطح معناداری (sig.)	نتیجه
بعد ساختاری سرمایه اجتماعی	۰/۵۲۳	۰/۰۰۵	تأیید
بعد شناختی سرمایه اجتماعی	۰/۵۴۳	۰/۰۰۳	تأیید
بعد ارتباطی سرمایه اجتماعی	۰/۶۰۵	۰/۰۰۰	تأیید
بعد درون‌گرایی سرمایه اجتماعی	۰/۵۲۸	۰/۰۰۰	تأیید
بعد برون‌گرایی سرمایه اجتماعی	۰/۵۴۲	۰/۰۰۰	تأیید
سرمایه اجتماعی	۰/۵۳۸	۰/۰۰۰	تأیید

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

برای بررسی و تحلیل متغیرها، ابتدا نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگوروف اسمیرنوف مورد بررسی قرار گرفت. مقدار این آزمون برای متغیر سرمایه اجتماعی برابر با ۰/۸۳۵ در سطح معناداری ۰/۵۲۳ است. برای متغیر وابسته مشارکت در بازسازی بافت فرسوده شهری برابر با ۰/۶۱۵ در سطح معناداری ۰/۴۱۳ بوده است. توزیع نرمات متغیرها، دارای توزیع نرمال می‌باشد. زیرا مقدار احتمال آنها بیشتر از سطح معنی‌داری ۰/۰۵ بدست آمده است. با توجه به سطح سنجش متغیرها و نرمال بودن آن‌ها، برای بررسی رابطه بین متغیرها و آزمون فرضیه‌ها، از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که میزان همبستگی بین سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده برابر با ۰/۵۳۸ است. به طوری که با افزایش در سرمایه اجتماعی باعث مشارکت نیز افزایش می‌یابد. رابطه بین سرمایه اجتماعی با چهار بعد مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده مثبت و معنادار است. به طوری همبستگی آن با بعد مشارکت مالی (۰/۳۵۶)، مشارکت انسانی (۰/۶۱۲)، مشارکت اجرایی (۰/۴۵۱) و مشارکت فکری (۰/۵۹۷) است.

بین ابعاد متغیر مستقل سرمایه اجتماعی و مشارکت در بازسازی بافت فرسوده، رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد. یعنی به ازای هر واحد افزایش در بین ابعاد متغیرهای مستقل، باعث مشارکت بیشتر افراد در بازسازی بافت فرسوده در دو شهر گرگان و گنبد می‌گردد. بعد ارتباطی سرمایه اجتماعی با ضریب همبستگی (۰/۶۰۵) از بیشترین و بعد ساختاری با ضریب همبستگی (۰/۵۲۳) از کمترین شدت رابطه با متغیر وابسته مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده برخوردار است.

جدول ۸- نتایج رگرسیون بین ابعاد سرمایه اجتماعی با مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده شهری

متغیرها	ضریب رگرسیون	انحراف معیار	ضریب بتا	آزمون T	سطح معناداری
مقدار ثابت	۱۲/۵۶۸	۲/۹۴۶		۴/۲۶۶	۰/۰۰۰
ساختاری	۰/۱۳۱	۰/۱۶۸	-۰/۱۲۰	۱/۷۷۹	۰/۰۰۰
شناختی	۰/۱۱۵	۰/۱۰۸	-۰/۱۰۴	۱,۱۳۹	۰/۰۰۰
ارتباطی	۰/۴۸۷	۰/۰۹۹	-۰/۱۶۸	۴,۹۱۷	۰/۰۰۰
درون‌گرا	۰/۸۱۵	۰/۱۲۶	-۰/۲۵۵	۶/۴۷۶	۰/۰۰۰
برون‌گرا	۱/۱۶۳	۰/۱۳۰	-۰/۳۷۰	۸/۹۵۷	۰/۰۰۰
آزمون دوربین واتسون	سطح معناداری	F	اشتباه استاندارد شده	R2	R
۱/۸۴	۰/۰۰۰	۷۸/۵۵	۲/۶۹	۰/۴۳۳	۰/۶۵۸

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

مقدار ضریب همبستگی چندگانه ابعاد سرمایه اجتماعی بر مشارکت در بازسازی بافت فرسوده شهری و مقدار برآورد شده آن تحت مدل رگرسیونی نهایی، معادل (۰/۶۵۸) می‌باشد. مقدار ضریب تعیین چندگانه در مدل نهایی برابر با (۰/۴۳۳) بوده و بیانگر این است که ۴۳/۳ درصد از تغییرات مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده شهری توسط متغیر مستقل یعنی ابعاد سرمایه اجتماعی قابل تبیین است. بنابراین بین ابعاد سرمایه اجتماعی و مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده شهری رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. برآورد ضرایب مدل رگرسیونی نشان می‌دهد که متغیرهای مورد بررسی معنادار بوده و هر یک از آنها دارای وزن‌های متفاوتی هستند. همچنین ضرایب تأثیر استاندارد موجود در جدول فوق نشان می‌دهد که در رتبه اول، متغیر برون‌گرا (Beta=۰/۳۷۰) قرار دارد و در رتبه دوم، متغیر سرمایه اجتماعی برون‌گرا (Beta= ۰/۲۵۵) و در رتبه سوم، سرمایه اجتماعی ارتباطی (Beta=۰/۱۶۸) و در رتبه چهارم، سرمایه اجتماعی ساختاری (Beta=۰/۱۲۰) و در رتبه پنجم، سرمایه اجتماعی شناختی (Beta=۰/۱۰۴) بدست آمده است که کمترین مقدار بدست آمده را داراست. به این معنی که به هر مقدار واحدی که به ابعاد متغیر مستقل پژوهش، یعنی سرمایه اجتماعی که شامل مولفه‌های (سرمایه اجتماعی ساختاری، سرمایه اجتماعی شناختی، سرمایه اجتماعی ارتباطی، سرمایه اجتماعی درون‌گرا، سرمایه اجتماعی برون‌گرا) اضافه یا کم شود، به همان میزان نیز بر مشارکت شهروندان در بازسازی بافت فرسوده شهری کاهش یا افزایش می‌یابد.

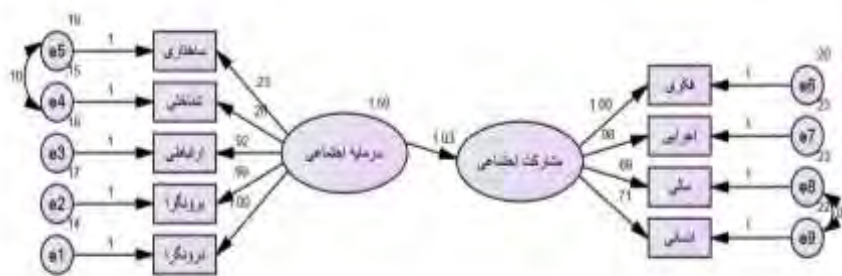
جدول ۹- نتایج آزمون بارتلت

مقدار	شاخص
۰/۷۴۶	آزمون کایزر، مایر، اولکین (KMO)
۷۸۵/۰۲۶	کای اسکوائر
۵	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

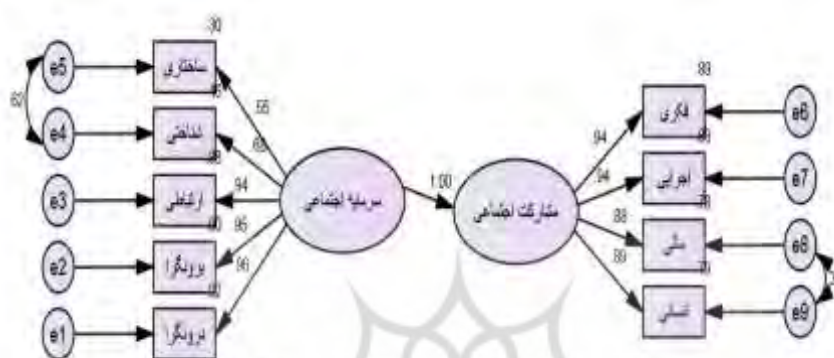
منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

برای بررسی ضریب نیکویی برازش متغیرها، از نرم‌افزار آموس استفاده شد. داده‌های این تحقیق از روش استاندارد کردن داده‌ها در مسیر تحلیل آنالیز رگرسیون در SPSS مورد ویرایش قرار گرفت و داده‌هایی که در دامنه +۳ تا -۳ قرار داشتند مورد استفاده قرار گرفتند و داده‌های بیشتر و کمتر از این دامنه از داده‌ها حذف گردیدند تا داده‌های استاندارد شده‌تری را برای تحلیل در اختیار محقق قرار دهد. پیش از اقدام به استفاده از روش تحلیل عاملی، باید از کافی بودن حجم نمونه جهت تحلیل عاملی اطمینان حاصل شود. حجم نمونه عامل تعیین کننده‌ای در صحت خوشه‌بندی عناصر با تکنیک تحلیل عاملی است. یکی از روش‌های بررسی کیفیت نمونه جهت تحلیل عاملی، محاسبه شاخص کیفیت نمونه (KMO) است.

با توجه به سنجش سه متغیر مولفه‌های ساختاری و شناختی و ارتباطی؛ درون‌گرا؛ برون‌گرا؛ kmo بدست آمده (۰/۷۴۶) است که در حد مطلوب می‌باشد و شاخصی برای جواز سنجش تحلیل عاملی متغیرهای پژوهش حاضر است.

شکل ۲- مدل غیراستاندارد معادله ساختاری تحلیل عاملی سرمایه اجتماعی و مشارکت در بازسازی بافت فرسوده شهری (منبع: نگارندگان)

شکل ۳- مدل استاندارد معادله ساختاری تحلیل عاملی سرمایه اجتماعی و مشارکت در بازسازی بافت فرسوده شهری (منبع: نگارندگان)

با توجه به نتایج زیر، برازش مناسب مدل را نتیجه می‌گیریم. جدول زیر محدوده دامنه شاخص و خوبی برازش را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰- نتایج شاخص‌های برازش الگوی اصلی

مطلوبیت	مقدار یافته پژوهش	مقدار قابل قبول	شاخص‌ها
-	۶۳/۷۸۷	-	Chi-square
تایید مدل	۰/۰۶۴	$RMSEA < ۰.۱$	RMSEA
عدم تایید مدل	۰/۰۰۰	$P \geq ۰.۵$	p-value
تایید مدل	۲۵	$df \geq ۰$	Df (درجه آزادی)
تایید مدل	۲/۵۵۱	$\chi^2 / Df < ۳$	χ^2 / Df
تایید مدل	۰/۹۹۲	$CFI \geq ۰.۹$	CFI

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۰

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

نقش سرمایه‌اجتماعی در بازسازی بافت فرسوده شهری متأثر از دیدگاه متاخر توسعه شهری است که برای مشارکت مردم در فرایند نوسازی اهمیت زیادی قائل است. این سرمایه‌ها را به منزله دارایی اولیه جوامع در برنامه‌ریزی نوسازی می‌دانند. سرمایه‌اجتماعی به مثابه پیش نیاز مشارکت دارای نقش مهمی در پیشبرد اهداف آن در راستای موفقیت برنامه‌های بازسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری است. قوی بودن این شاخص‌ها در بین ساکنان بافت‌های فرسوده می‌تواند به عنوان عامل تسهیل‌کننده نقش ایفا کند و زمینه بهتری برای موفقیت برنامه‌های نوسازی ایجاد نماید؛ اما ضعیف بودن آن می‌تواند عاملی بازدارنده محسوب شده و پیامدهای منفی را در اجرای این گونه پروژه ایجاد نماید.

در مطالعه حاضر که با هدف شناخت اثر ابعاد سرمایه اجتماعی بر مشارکت ساکنان بافت فرسوده دو شهر گنبد و گرگان در برنامه‌های بازسازی بافت به روش پیمایش انجام شد. مفهوم سازی سرمایه اجتماعی مبتنی به نظریه‌های سرمایه اجتماعی بورديو؛ پاتنام و کلمن انجام شد و بدین‌سان برای سرمایه اجتماعی سه مولفه اعتماد اجتماعی؛ انسجام اجتماعی؛ مشارکت اجتماعی که در غالب سرمایه اجتماعی شناختی و ارتباطی و ساختاری، درون‌گرا و برون‌گرا در نظر گرفته شد. نتایج نشان داد میزان سرمایه اجتماعی ساکنین بافت فرسوده با توجه به میانگین شاخص‌های بدست آمده دارای وضعیت مناسبی است و شهروندان ساکن در این بافت‌ها دارای نمره خوبی در حوزه سرمایه اجتماعی هستند. بنابراین مشخص شد که سه بعد ساختاری، شناختی و ارتباطی سرمایه اجتماعی و همچنین دو بعد درون‌گرا و برون‌گرای سرمایه اجتماعی می‌تواند زمینه را برای افزایش مشارکت در بازسازی بافت‌های فرسوده شهرهای گرگان و گنبد فراهم کنند. در بین مولفه‌های سرمایه اجتماعی مولفه ساختاری وضعیت ضعیف‌تری نسبت به سایر مولفه‌ها دارد. یعنی میزان احساس امنیت و همکاری و رعایت سلسه مراتب اداری ساکنین از وضعیت مناسبی برخوردار نبوده است. در همین راستا به کارگیری راهبردهای نظیر اطلاع‌رسانی صحیح برگزاری جلسات مشترک بین کارگزاران بازسازی و مردم ساکن محل و مالکان و انتقال دانش و تبادل تجربیات اجرای درست و به موقع تعهدات و غیره می‌تواند در افزایش احساس امنیت و همکاری و رعایت سلسه مراتب اداری که یکی از مهم‌ترین شاخص‌های سرمایه اجتماعی هستند؛ موثر باشد. در این تحقیق علاوه بر تأیید رابطه مثبت بین سرمایه اجتماعی و مشارکت در بازسازی بافت فرسوده، رابطه بین پنج بعد سرمایه اجتماعی با چهار بعد مشارکت هم تأیید شده است.

نتایج به دست آمده با نظریات مطرح شده در چارچوب نظری هماهنگ می‌باشد. بر اساس تئوری سرمایه اجتماعی، شبکه گفتگوهای اجتماعی می‌تواند مشارکت در بازسازی بافت فرسوده را افزایش دهند. نتایج همچنین با یافته‌های (Jahangiri et al, 2021; Ahmadi et al, 2019; Amirahmadi et al, 2016; Nazmfar and Attar, 2014; Amirahmadi and Navabakhsh, 2016; Saleh et al, 2012; Hataminejad et al, 2014; Mohammadi and Mohammadi, 2017; Khajeh Shahkoochi et al, 2013; Acedo et al, 2019; Ikdavooos, 2018; Peter et al, 2015) هماهنگ و همسو است.

همچنین میزان سرمایه اجتماعی در محلات مختلف بافت فرسوده شهر گنبد و گرگان وضعیت یکسانی برخوردار نیست. به گونه‌ای که میزان سرمایه اجتماعی در محله یک و دو و سه شهر گرگان بالاتر از خدمت‌مستقیم است. لذا مسولان امر؛ بهتر است برنامه‌های بازسازی در این محلات را در اولویت قرار دهند. چرا که بالا بودن میزان سرمایه اجتماعی با توجه به نتایج این تحقیق در مشارکت شهروندان در بازسازی موثر است. بالطبع برنامه نوسازی این محلات با موفقیت بیشتری روبرو شده و می‌تواند به عنوان یک الگوی موفق در ترغیب ساکنان سایر محلات به مشارکت تأثیرگذار باشد. بدون شک توجه بیشتر مدیران پروژه‌های بازسازی بافت فرسوده در دو شهر گرگان و گنبد به سرمایه اجتماعی و تقویت وجوه بالقوه و اتکابه وجوه بالفعل این سرمایه‌ها می‌تواند سمت و سوی مشارکتی به برنامه بازسازی بدهد و از این طریق موجبات تسهیل؛ تسریع و پیشبرد بهتر پروژه‌ها را فراهم نماید. نهادسازی و حمایت از تشکلهای مردمی اهمیت به شوراهای محله، کارگروه‌های مشورتی؛ وفای به عهد مسولین و عمل به تعهدات وعده داده شده از دیگر مواردی است که در موفقیت برنامه بازسازی بافت فرسوده در دو شهر گرگان و گنبد موثر است.

با توجه به نتایج بدست آمده جهت افزایش مشارکت شهروندان در بازسازی بافت‌های فرسوده موارد زیر مد نظر قرار گیرد:

۱. نتیجه پژوهش نشان داد با بالا رفتن سرمایه اجتماعی، مشارکت مردم محله‌های قزاق محله، کوی سجادیه، کوی طالقانی گرگان و چای بوین، پل گدم‌آباد و محله زابل‌آباد گنبد در بازسازی بافت فرسوده افزایش می‌یابد. بنابراین می‌توان با افزایش سرمایه اجتماعی به افزایش مشارکت اقتصادی نیز همت گماشت.
۲. نتایج نشان می‌دهد بین اعتماد و میزان مشارکت گرگانی و گنبدی در بازسازی بافت فرسوده رابطه معناداری وجود دارد. به نظر می‌رسد یکی از کلیدی‌ترین نکاتی که در اجرای پروژه‌های بازسازی باید مد نظر قرار گیرد اعتماد است. برای بالا بردن اعتماد پیشنهاد می‌شود در درجه اول تضمین‌های لازم برای مردمی که در اجرای پروژه می‌خواهند سرمایه‌گذاری کنند، داده شود. بطوری که افراد از ابتدا تا انتهای پروژه بدانند چه اتفاقاتی قرار است بیافتد.
۳. نتیجه دیگر که بدست آمده این است مشارکت اجتماعی بر مشارکت اقتصادی تأثیرگذار است. روابط میان همسایگان در بسیاری از این مناطق شهرهای گرگان و گنبد شدیدتر از دیگر مناطق شهر است و مردمی که در امور اجتماعی مشارکت بیشتری دارند وجهه بهتری نیز دارند و می‌توان با آگاه ساختن آنها از فایده بازسازی، سایرین را بهتر متقاعد کرد.
۴. به نظر می‌رسد فواید بازسازی را باید در دو جهت به مردم شناساند: اول فوایدی که برای همه مردم دارد مثل کاهش ترافیک، پیشگیری از خسارت احتمالی زلزله. دوم فوایدی که برای مشارکت کنندگان دارد: سود اقتصادی، دسترسی به ملک نو در محل قبلی.
۵. اتکا به وجوه بالفعل سرمایه اجتماعی در سطح محله در جهت ارتقای الگوی مداخلات کالبدی و افزایش مشارکت مردمی.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

1. Abdollahi, M and Mousavi, Mirtaheer, M (2007) Social Capital in Iran; Current Situation, Future Perspective and Possibility of Transition, Social Welfare, summer 2007, Volume 6, Number 25, Pages 195 - 233. [In Persian].
2. Acedo, A, Oliveira, T, Naranjo-Zolotov, M, and Painho, M. (2019), Place and city: toward a geography of engagement, Heliyon, 5(9): e02413.
3. Ahmadi, M., Andalib, A., Majedi, H., Saeedeh Zarabadi, Z. (2019), An Analysis of the Position of Social Capital in Recreating the Dilapidated Historical Texture of Imamzadeh Yahya Neighborhood Using Structural Equations, Danesh Urban Planning, 3 (2), 49-63.
4. Amir Ahmadi, R., Nawabakhsh, M., Zanjani, H. (2016), "Study of the role of socio-cultural capital on citizens' participation in the renovation of worn-out urban structures (Case study: Mashhad)", Contemporary Sociological Research, 5 (8), 123-143. [In Persian].
5. Amiri, Kh; Moradi Chadegani, D; Safi Isfahani, F; Sadeghi, N; Massoud, M (2021) Development of a model of electronic participation of citizens in the reconstruction of worn-out tissues of Isfahan, Geography and Environmental Studies, Autumn 2021, No. 39, pp. 73-84. [In Persian].
6. Andalib, A, R (2008) A New Look at Strategies and Policies for Renovation of Dilapidated Tissues in Tehran, Ripoor Publishing, Tehran. [In Persian].
7. Ayad Abdul Razzaq Mohsen Al-Samurai and Anwar Subhi Ramdan Al-Qaraghuli (2021) Adopting sustainable development in reconstruction Post War City of Mosul Architecture-Case Study, 2021 IOP Conf. Ser, Earth Environment Science, 754 012001.
8. Babaei Aghdam, F and Veisirad, F and Yari Hesar, A and Heidari Sarban, V (2015) Evaluation of Factors Affecting People's Participation in Organizing Dilapidated Urban Structures with Emphasis on Social Capital (Case Study of Jajin neighborhood of Ardabil), Quarterly Urban Structure and Function Studies, Volume: 3, Issue: 9.
9. Beumer, C. (2010). Social Cohesion in a Sustainable Urban Neighborhood, SUN Action 6, Theory Working.
10. Bourdieu, P (2008), Fundamentals of Social Capital, translation; Mohsen Asadpour, Tehran, Andisheh Publications [In Persian].
11. Bourdieu, P (2005), "Forms of Capital, in Social Capital: Trust, Democracy and Development", compiled by Kian Tajbakhsh, translated by Afshin Khakbaz and Hassan Pouyan, Tehran, Shirazeh Publishing. [In Persian].
12. Bouse, j. and wellman, B. (2005), Personal relationships: on and off the Internet university press, Kyung, shinwon.ccommunity nvolvement in policy, in: <http://www.enhr2000h>.
13. Chou, Yuan K. (2006). Three simple models of social capital and economic growth. The Journal of Socio-Economics 35, Department of Economics, University of Melbourne, Vic. 3010, and Australia.
14. Faizollahi, A. (2018) Study of the relationship between the level of social and cultural modernity of citizens and the level of willingness to participate in the renovation of worn-out tissue, Master Thesis, Al-Zahra University, Faculty of Social and Economic Sciences.
15. Fukuyama, F (2005), "Social Capital and Civil Society in Social Capital: Trust, Democracy and Development", compiled by Kian Tajbakhsh, translated; Afshin Khakbaz and Hassan Pouyan, Tehran, Shirazeh Publishing.
16. Ghelichli, B; Meshbaki, A. (2006) the role of social capital in creating the intellectual capital of the organization (study of two Iranian car companies). Management Knowledge Quarterly (No. 75), 125-147.
17. Hatami Nejad, H, Poorahmad, A, and Ayvazlou, D (2014) Analysis of social capital capacity of urban areas in organizing worn-out structures, a case study of District 9 of Tehran Municipality, Quarterly Journal of Spatial Planning, Volume 4, Number 13, Fall 2014, Pp. 67-94.

- 18.18. Hassanzadeh, M., P., Sadeghi, S. (2015), "Study of the effect of social capital on the tendency to share knowledge (Case study: employees of pharmaceutical companies in Guilan province)", *Social Capital Management*, 2 (3), 347-365.
- 19.19. Latifi; Gh (2017) *Urban Management*; Tehran: Publications of the Organization of Municipalities.
- 20.20. Ikdavoos, A, (2018) Investigating the social dialogue network and its outcome on the modernization of worn out tissue, Working Paper No.21, April 2018 Australian Institute of Family Studies.
- 21.21. Izadi, R (2017) Analysis of the process of improvement and renovation in urban worn-out structures with emphasis on citizen participation (Case study: Najafabad worn-out structures), Master Thesis, 2017, Amin Institute of Higher Education. [In Persian].
- 22.22. Jahangiri, M, H, Momeni, M, Mousavi, M. (2021), "Multi-Index Ranking of Strategies for Strengthening Public Participation in the Preservation of Historical Monuments and Cultural Heritage Based on the Model of Sustainable Development", *Economics and Urban Planning*, 2 (2), 75-82. [In Persian].
- 23.23. Jahanshahi, M, H (2003) Dilapidated and problematic urban textures and its strategies, *Journal of Urban Studies*, No. 4, spring 2003.
- 24.24. Khajeh Shahkoohi, A, M, Madanloo Joybari and Samadi, R (2013) A Study of the Role of Social Capital in Renovation of Dilapidated Urban Structures -26.
- 25.25. Khoshfar, Gh. Bargahi, R., Karami, Sh. (2013), "Social Capital and Urban Sustainability Case Study: Gorgan City", *Urban Studies*, 2 (8), 31-46.
- 26.26. Koppenjan, E,(2017) Public participation experiences in urban infrastructure projects, *The academy of management Journal*.v1.21.
- 27.27. Ministry of Housing and Urban Development (2006) the main provisions of the Tehran Master Plan, Tehran Center for Studies and Planning. [In Persian].
- 28.28. Mohammadi, J, Mohammadi, A. (2017), "Study of the amount of social capital for the renovation of the worn-out fabric of Zanjan", *Applied Research in Geographical Sciences (Geographical Sciences)*, 17 (44), 65-86.
- 29.29. Mousavi, S, Y; Mustafavi, A; Ghasemi Siani, M, (2021) The effect of cultural and social factors on the tendency to renovate worn-out tissue Case study: District 12 of Tehran Municipality, *New Attitudes in Human Geography*, Summer 2021, No. 51, pp. 365-392.
- 30.30. Mousavi, M, Heidari, H, and Bagheri Kashkoli, A, (2012) A Study of the Role of Social Capital in Renovation and Improvement of Worn Tissues Sardasht Case Study, *Urban and Regional Studies and Research*, Fourth Year, Winter 2012, No. 15.
- 31.31. Nahapiet, J., Ghoshal, S. (1998)"Social capital, intellectual capital and the organizational advantage", *Academy of Management Review*, vol23 No (2), Pp 242-266.
- 32.32. Navabakhsh, M, (2013), The Necessity of Reviving Social Capital and Developing Urban Spaces *Scientific-Research Journal, Iran Development Studies*, Volume 5, Number 8.
- 33.33. Nazmifar, H, and Attar, M, A, (2014) The role of social capital on the participation of residents in the renovation of dilapidated urban fabricin Ardabil city, *geography and regional urban planning*, fourth year, autumn 2014, number 12. [In Persian].
- 34.34. Neducin, D.; Krklješ, M.; Perović, S.K. (2021) Demolition-Based Urban Regeneration from a Post-Socialist Perspective: Case Study of a Neighborhood in Novi Sad, Serbi, *Sustainability*, 2021, 13, 10430.
- 35.35. Nemati Limaiei, M (2010), Explaining the qualitative improvement of urban renewal based on the role of social capital (case study: Beheshti neighborhood of Ghaemshahr), M.Sc. [In Persian].
- 36.36. Payton, M, Payton, A. (2003), Influence of Place Attachment and SocialCapital on Civic Action: A Study atSherburne National Wildlife Refuge, Master's thesis of Natural Resources Science and Management Program, University of Minnesota, June.
- 37.37. Pishbin, M, R (2017) Evaluation of models of regeneration of worn tissues with emphasis on people's participation in the improvement and renovation plan of Mashhad center, Master Thesis, *Geography*, 2017, Ferdowsi University of Mashhad.
- 38.38. Poor Ahmad, A, Shamaei, A. (2010), *Urban Improvement and Renovation from the Perspective of Geography*, First Edition, Tehran, University of Tehran Press.

- 39.39. Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone, The collapse and revival of American community*, New York: Simon and Schuster.
- 40.40. Putnam, R (2005), *Democracy and Civic Traditions*, translation; Mohammad Taghi Delfrooz, Office of Research and Political Studies, Ministry of Interior, Tehran, Salam newspaper.
- 41.41. Rahnama, M, R (2009) *Planning the central regions of cities (principles, foundations, theories, experiences and techniques)*, First Edition, Mashhad, Ferdowsi University of Mashhad Press.
- 42.42. Soltanzadeh, V (2009) *A Study of Factors Affecting Public Participation in the Process of Restoring the Worn Texture of Tarbiat Shahr Neighborhood*, Tabriz, M.Sc. Thesis, Urban Geography, 2009, Supervisor: Mohammad Rahim Rahnama, Ferdowsi University of Mashhad, Faculty of Literature and Science human.
- 43.43. Saleh, S., Fooladian, A., Khadivi, G., Mehranfar, M. (2012) *Study of the impact of social capital and owners' participation in the renovation and improvement of worn-out structures in Mashhad*, Haftshahr, 4 (43 and 44), 43-51.
- 44.44. Salimi, F (2013), *Social Capital in Schools*, Journal of Social Science Education Development, Volume 13, Number 3. [In Persian].
- 45.45. Samiei, A (2016) *The Role of Public Participation in Improving and Renovating the Worn Texture of Islamshahr*, Master Thesis, Urban Geography, 2016, Payame Noor University of Tehran, Payame Noor Rey Center.
- 46.46. Shaterian, M; Slavery, Y; Nazari, A (2022) *Modeling and evaluation of the principles of neo-urbanism in the central neighborhoods of Kashan*, Applied Research in Geographical Sciences, Fall 2022, No. 66, pp. 125-144. [In Persian].
- 47.47. Supreme Council of Urban Planning and Architecture of Iran. (2013), *Document approved by the Supreme Council of Architecture and Urban Planning of Iran*, first edition, Tehran, Publications: Center for Studies and Research and Urban Planning and Architecture.
- 48.48. Tavassoli, Gholamabbas; Mousavi, Marzieh (2005), "The concept of capital in classical and modern views with emphasis on theories of social capital", Letter of Social Sciences, No. 26, pp. 1-32. [In Persian].

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی